

Διατήρηση της βιοποικιλότητας: Η ανάγκη προστασίας & βασικές θεσμικές προβλέψεις

Δρ. Ιόλη Χριστοπούλου, The Green Tank
LIFE NATURA THEMIS, Ηράκλειο, 10.04.2019

Δομή της παρουσίασης

- Η απώλεια της βιοποικιλότητας και η ανάγκη προστασίας
- Διεθνές δίκαιο και συμβάσεις
- Ευρωπαϊκό δίκαιο και βασικές οδηγίες
- Εθνικό δίκαιο

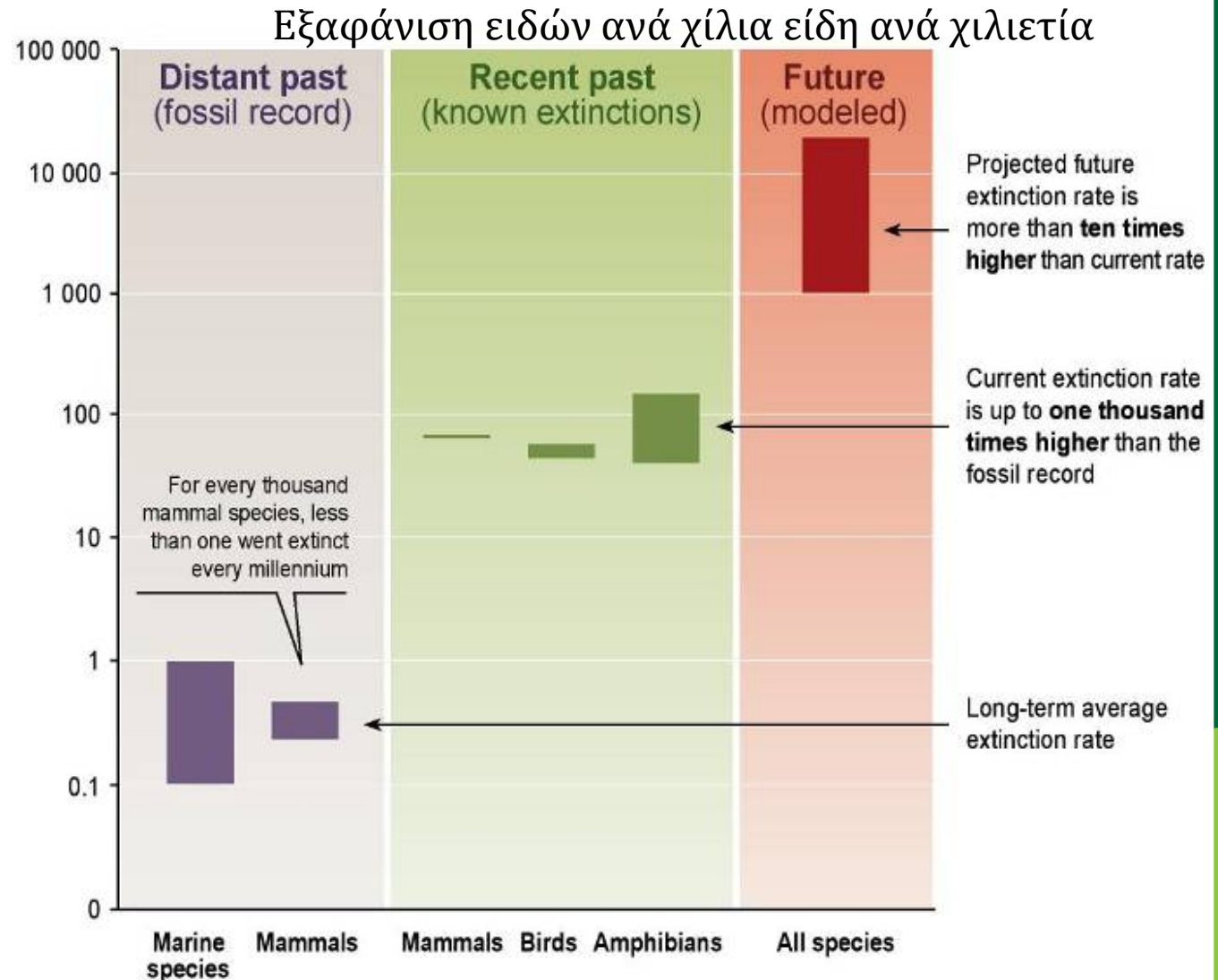
Βιοποικιλότητα – βιολογική ποικιλότητα: η ποικιλία της ζωής (των ζώντων οργανισμών στον πλανήτη)

- Ποικιλία ειδών
- Ποικιλία γονιδίων
- Ποικιλία οικοσυστημάτων

Απώλεια της βιοποικιλότητας: η απώλεια γονιδίων, ειδών , οικοσυστημάτων

Απώλεια βιοποικιλότητας

Ο ρυθμός απώλειας ειδών είναι 1.000-10.000 φορές μεγαλύτερος συγκριτικά με τα γεωλογικά δεδομένα

Απώλεια βιοποικιλότητας

THE IUCN RED LIST
OF THREATENED SPECIES™

More than 26,500 species
are threatened with extinction

That is more than 27% of all assessed species.

AMPHIBIANS

40%

MAMMALS

25%

CONIFERS

34%

BIRDS

14%

SHARKS & RAYS

31%

REEF CORALS

33%

SELECTED
CRUSTACEANS

27%

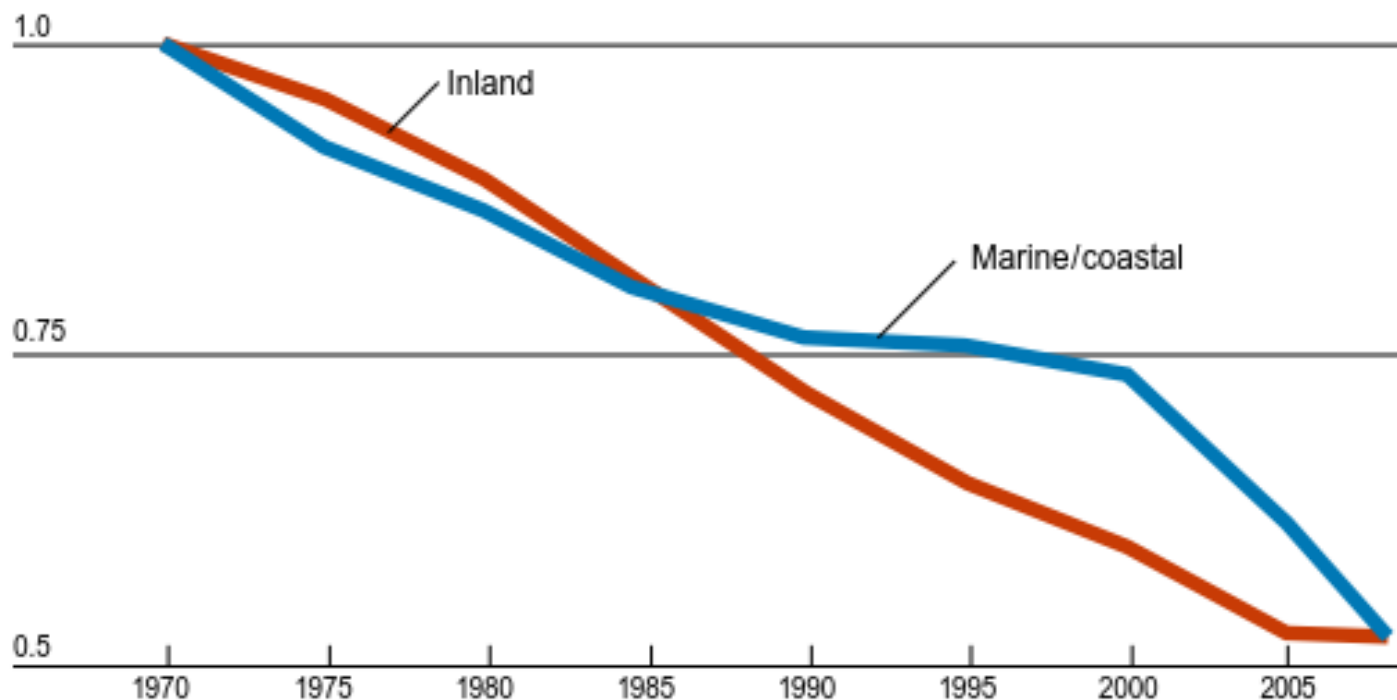

Απώλεια βιοποικιλότητας

Wetland Global Extent Index

adapted from Leadley et al. (2014)

Index value (1970 = 1)

The global average marine/coastal and inland wetland extent trends relative to extent in 1970 and up to 2008 as estimated by the Wetland Extent Index.

Source: Ramsar Briefing Paper 7. 2015

Απώλεια βιοποικιλότητας

- Νεότερα στοιχεία, συμπεράσματα και εκτιμήσεις αναμένονται τον Μάιο 2019, όταν θα ανακοινωθούν τα συμπεράσματα εκτενούς ανάλυσης που έχει αναλάβει η Διακυβερνητική Πλατφόρμα Πολιτικής – Επιστήμης για τη Βιοποικιλότητα και τις Υπηρεσίες των Οικοσυστημάτων.

Άμεσες και έμμεσες απειλές στη βιοποικιλότητα

Πληθυσμός

Κατανάλωση (κατά κεφαλήν)

Αποδοτικότητα των πόρων / τεχνολογία

Απώλεια / κατακερματισμός ενδιαιτημάτων

Υπερ-εκμετάλλευση των φυσικών πόρων

Ρύπανση

Εισβλητικά ξενικά είδη

Κλιματική αλλαγή

Απώλεια βιοποικιλότητας

Ανάγκη προστασίας

- Οικοσυστημικές υπηρεσίες: οι παροχές της φύσης στον άνθρωπο

Λειτουργίες υποστηρικτικές / θεμελιώδεις

- Δημιουργία εδάφους
- Βιογεωχημικοί κύκλοι
- Φωτοσύνθεση

Λειτουργίες προμηθευτικές / παροχής

- Τροφή & Καθαρό νερό
- Πρώτες ύλες
- Φάρμακα...

Λειτουργίες ρυθμιστικές

- Αντιπλημμυρική προστασία
- Ρύθμιση του κλίματος
- Φιλτράρισμα του νερού
- Επικονίαση...

Λειτουργίες πολιτιστικές / αισθητικές

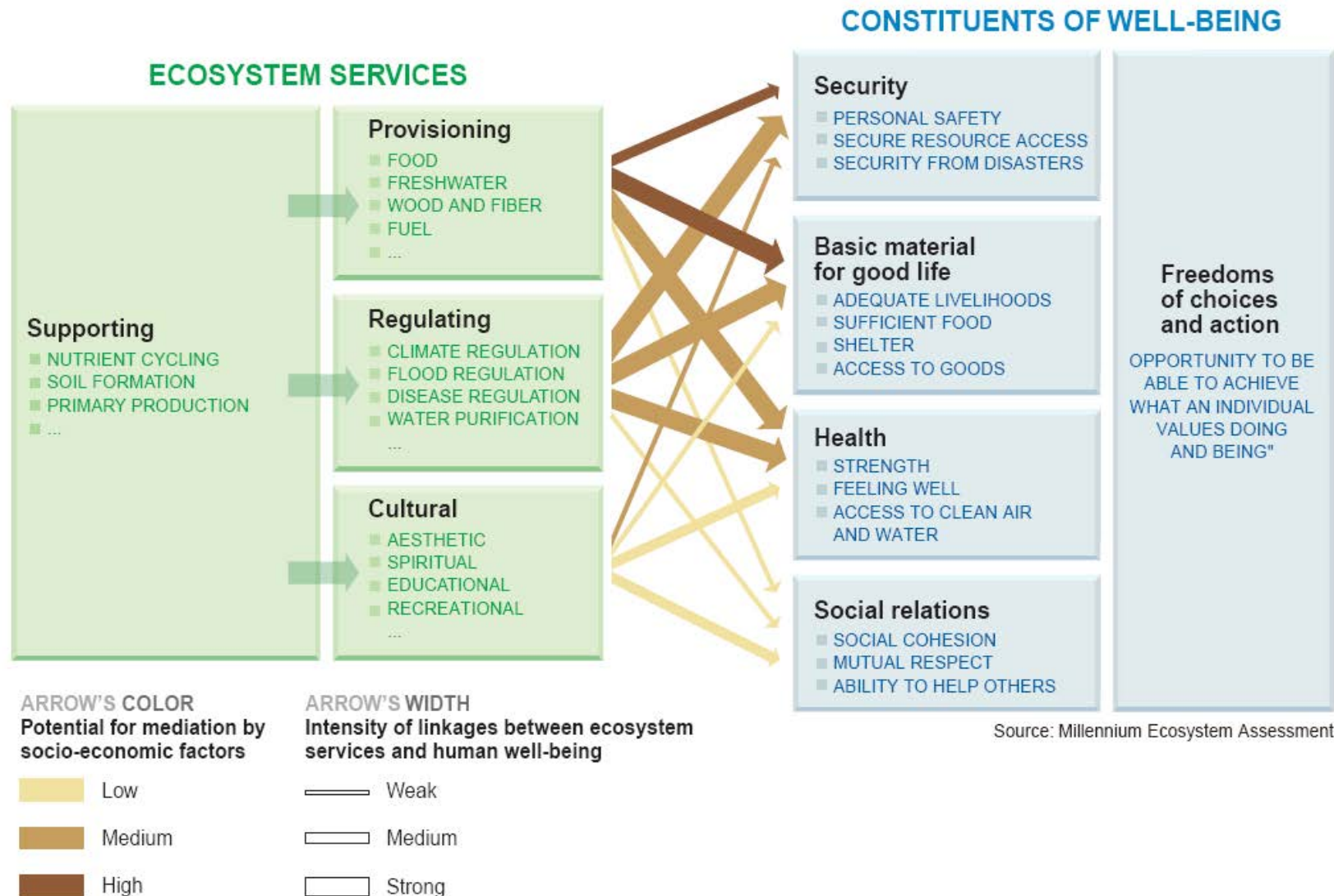
- Εκπαίδευση
- Αναψυχή / Τουρισμός
- Πνευματική τόνωση

Ανάγκη προστασίας

- Οικοσυστημικές υπηρεσίες: οι παροχές της φύσης στον άνθρωπο
- Υπάρχει άμεση σύνδεση των οικοσυστημικών υπηρεσιών και λειτουργιών με την ευημερία του ανθρώπου
 - Παροχή βασικών αγαθών
 - Υγεία
 - Ασφάλεια
 - Κοινωνική συνοχή και σεβασμός
- Ελευθερία επιλογών και προσωπικής ανάπτυξης

Ανάγκη προστασίας

Διατήρηση της βιοποικιλότητας

- ***In situ***: στον τόπο
 - Προστασία ειδών
 - Προστασία περιοχών
 - Ολοκληρωμένη διαχείριση φυσικών πόρων
- ***Ex situ***: εκτός του τόπου
 - Ζωολογικοί κήποι, βοτανικοί κήποι, τράπεζες σπόρων, προγράμματα αποκατάστασης ειδών με στόχο τη διατήρηση
- Ενσωμάτωση της διατήρησης της βιοποικιλότητας σε άλλες τομεακές πολιτικές

Διεθνείς συμβάσεις

Διεθνείς συμβάσεις

- Σύμβαση Ραμσάρ για τους υγροτόπους
- Σύμβαση της UNESCO για την προστασία της πολιτιστικής & φυσικής κληρονομιάς
- Σύμβαση για το Διεθνές Εμπόριο Απειλούμενων Ειδών Άγριας Πανίδας και Χλωρίδας (CITES)
- Σύμβαση για τη Διατήρηση των Αποδημητικών Ειδών της Άγριας Πανίδας (Σύμβαση της Βόννης)
- Διεθνής Σύμβαση Προστασίας των Φυτών
- Διεθνής Συνθήκη του Οργανισμού Τροφίμων και Γεωργίας (FAO) για τους φυτογενετικούς πόρους για τη διατροφή και τη γεωργία

Περιφερειακές συμβάσεις

- Σύμβαση της Βέρνης για τη διατήρηση της άγριας ζωής και του φυσικού περιβάλλοντος της Ευρώπης (Συμβούλιο της Ευρώπης)
- Σύμβαση της Βαρκελώνης για την προστασία της Μεσογείου θάλασσας από τη ρύπανση (ΟΗΕ – Μεσογειακό Πρόγραμμα)
- Σύμβαση του Άαρχους για την πρόσβαση σε πληροφορίες, τη συμμετοχή του κοινού στη λήψη αποφάσεων και την πρόσβαση στη δικαιοσύνη για περιβαλλοντικά θέματα (Οικονομική Επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών για την Ευρώπη)

Σύμβαση του ΟΗΕ για τη Βιοποικιλότητα

Σύμβαση για τη βιολογική ποικιλότητα (1992)

- διατήρηση της βιολογικής ποικιλότητας
- αειφορική χρήση των συστατικών της
- δίκαιος και ισότιμος καταμερισμός των γενετικών πόρων

Σύμβαση του ΟΗΕ για τη Βιοποικιλότητα

Σύμβαση για τη βιολογική ποικιλότητα (1992)

- Άρθρο 8: *In situ* διατήρηση
 - Σύστημα προστατευόμενων περιοχών
 - Διαχείριση φυσικών πόρων με στόχο τη διατήρηση της βιοποικιλότητας και την αειφορική / βιώσιμη χρήση
 - Διατήρηση των ειδών και των ενδιαιτημάτων τους
 - Διατήρηση φυσικών εκτάσεων πέρα από τις προστατευόμενες περιοχές
 - Αποκατάσταση των φυσικών οικοσυστημάτων και την ανάκαμψη απειλούμενων πληθυσμών ειδών

Σύμβαση του ΟΗΕ για τη Βιοποικιλότητα

Σύμβαση για τη βιολογική ποικιλότητα (1992)

- Άρθρο 8: *In situ* διατήρηση
- Άρθρο 9: *Ex situ* διατήρηση
 - Μέτρα κατά προτίμηση στην χώρα προέλευσης
 - Δημιουργία και συντήρηση των απαραίτητων υποδομών
 - Δράσεις και μέτρα για την ανάκαμψη, την αποκατάσταση και τελικά την επανεισαγωγή στη φύση απειλούμενων ειδών
 - Διαχείριση της συλλογής ειδών ακόμα και για στόχους προστασίας / διατήρησης

Σύμβαση του ΟΗΕ για τη Βιοποικιλότητα

Σύμβαση για τη βιολογική ποικιλότητα (1992)

- 2010: Στρατηγικό Σχέδιο 2011-2020 με στόχους (Στόχοι Αιτσί) για τη βιοποικιλότητα
 - 2011-2020: Δεκαετία για τη βιοποικιλότητα

Σύμβαση του ΟΗΕ για τη Βιοποικιλότητα

Σύμβαση για τη βιολογική ποικιλότητα (1992)

- 2010: Στρατηγικό Σχέδιο 2011-2020 με στόχους (Στόχοι Αιτσί) για τη βιοποικιλότητα
 - 2011-2020: Δεκαετία για τη βιοποικιλότητα
- 2020: Αναμένεται να υπάρξει ανανεωμένη δέσμευση για τη διατήρηση της βιοποικιλότητας
 - 2021-2030: Δεκαετία για την αποκατάσταση των οικοσυστημάτων

Θεσμική προστασία της βιοποικιλότητας στην ΕΕ

Συνθήκη της Λισαβόνας, άρθρο 3:

«Η Ένωση εγκαθιδρύει εσωτερική αγορά. Εργάζεται για την αιεφόρο ανάπτυξη της Ευρώπης με γνώμονα την ισόρροπη οικονομική ανάπτυξη και τη σταθερότητα των τιμών, την κοινωνική οικονομία της αγοράς με υψηλό βαθμό ανταγωνιστικότητας, με στόχο την πλήρη απασχόληση και την κοινωνική πρόοδο, και το υψηλό επίπεδο προστασίας και βελτίωσης της ποιότητας του περιβάλλοντος.»

Θεσμική προστασία της βιοποικιλότητας στην ΕΕ

Άρθρο 191

- Η πολιτική της ΕΕ συμβάλλει στην επιδίωξη των ακόλουθων στόχων:
 - τη διατήρηση, προστασία και βελτίωση της ποιότητας του περιβάλλοντος,
 - την προστασία της υγείας του ανθρώπου,
 - τη συνετή και ορθολογική χρήση των φυσικών πόρων,
 - την προώθηση, σε διεθνές επίπεδο, μέτρων για την αντιμετώπιση των περιφερειακών ή παγκόσμιων περιβαλλοντικών προβλημάτων, και ιδίως την καταπολέμηση της αλλαγής του κλίματος.

- Η πολιτική της ΕΕ στηρίζεται στις ακόλουθες αρχές:
 - αρχή της προφύλαξης
 - αρχή της προληπτικής δράσης,
 - αρχή της επανόρθωσης των καταστροφών του περιβάλλοντος, κατά προτεραιότητα στην πηγή
 - "ο ρυπαίνων πληρώνει"

Οδηγίες για τη φύση

- Οδηγία 2009/147/EK (79/409/ΕΟΚ) για τα άγρια πτηνά
- Οδηγία 92/43/ΕΟΚ για τους οικοτόπους

Οδηγία 2009/147/ΕΚ (79/409/ΕΟΚ) για τα άγρια πτηνά

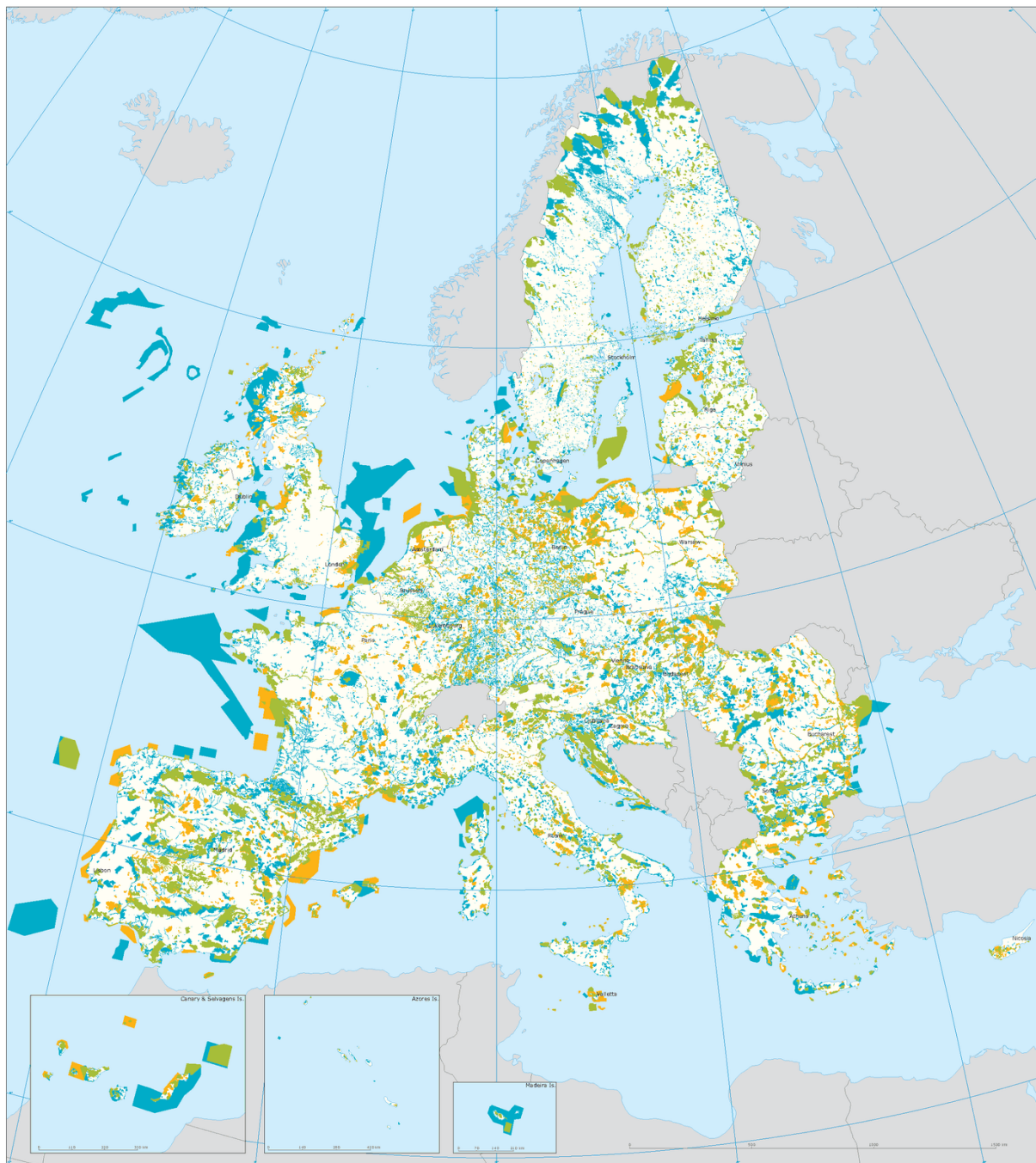
Για τη διατήρηση όλων των ειδών πτηνών που ζουν εκ φύσεως σε άγρια κατάσταση στο ευρωπαϊκό έδαφος των κρατών μελών

- Διαφύλαξη, συντήρηση και αποκατάσταση των βιοτόπων και των οικοτόπων των απειλούμενων αλλά και των μεταναστευτικών ειδών → **Ζώνες Ειδικής Προστασίας**
- Μέτρα για τη διατήρηση των ειδών

Οδηγία 92/43/ΕΟΚ για τους οικοτόπους

Για την προστασία της βιοποικιλότητας μέσω της διατήρησης σε ικανοποιητική κατάσταση διατήρησης φυσικών οικότοπων καθώς και της άγριας χλωρίδας και πανίδας στο έδαφος των κρατών-μελών

- Διατήρηση ή και αποκατάσταση φυσικών τύπων οικότοπων και ενδιαιτημάτων ειδών → **Ειδικές Ζώνες Διατήρησης**
 - μέτρα για την αποφυγή της υποβάθμισης των ΕΖΔ
 - μέτρα διατήρησης, π.χ. μέσα από σχέδια διαχείρισης
 - έλεγχος όλων των σχεδίων κ έργων που μπορεί να επηρεάζουν μια ΕΖΔ
 - εποπτεία της κατάστασης των ειδών & οικότοπων
- Προστασία των ειδών

Οδηγίες για τους
οικοτόπους και για τα
άγρια πτηνά

Δίκτυο Natura 2000 :

~ **18%** της χερσαίας
έκτασης της ΕΕ

~ **9%** της θαλάσσιας
έκτασης της ΕΕ

European Environment Agency

Source :
- NATURA 2000 - DG ENV, compiled from databases from the Member States.
Sources background map: © EuroGlobeMap/Eurogeographics and DG ESTAT.
Validity of NATURA 2000 data for : Europe. Updated End 2017.
Projection : Lambert Azimuthal Equal Area.

Στρατηγική της ΕΕ για τη βιοποικιλότητα

Όραμα για το 2050: Μέχρι το 2050 η βιοποικιλότητα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και οι οικοσυστημικές υπηρεσίες που παρέχει – το φυσικό της κεφάλαιο – θα προστατευθούν, θα αποτιμηθούν και θα αποκατασταθούν καταλλήλως για την εγγενή αξία της βιοποικιλότητας και για την ουσιώδη συμβολή τους στην ανθρώπινη ευημερία και την οικονομική ευμάρεια, ούτως ώστε να αποτραπούν καταστροφικές αλλαγές που οφείλονται στην απώλεια βιοποικιλότητας.

Πρωταρχικός στόχος για το 2020: Ανάσχεση της απώλειας βιοποικιλότητας και της υποβάθμισης των οικοσυστημικών υπηρεσιών στην ΕΕ μέχρι το 2020 και αποκατάστασή τους στο βαθμό του εφικτού, με παράλληλη ενίσχυση της συμβολής της ΕΕ στην αποτροπή της απώλειας βιοποικιλότητας παγκοσμίως.

Θεσμική προστασία της βιοποικιλότητας στην ΕΕ

- Οδηγία-πλαίσιο για τα ύδατα
- Οδηγία για την αξιολόγηση και τη διαχείριση των κινδύνων πλημμύρας
- Οδηγία για τη διαχείριση της ποιότητας των υδάτων κολύμβησης
- Οδηγία-πλαίσιο για τη θαλάσσια στρατηγική
- Οδηγία για τη Θαλάσσια Χωροταξία
- Κανονισμός για την πρόληψη και διαχείριση της εισαγωγής και εξάπλωσης χωροκατακτητικών ξένων ειδών
- Οδηγία για την εκτίμηση των επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων δημοσίων και ιδιωτικών έργων στο περιβάλλον
- Οδηγία για την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων
- Οδηγία για την περιβαλλοντική ευθύνη όσον αφορά την πρόληψη και την αποκατάσταση περιβαλλοντικής ζημίας
- Οδηγία για την προστασία του περιβάλλοντος μέσω του ποινικού δικαίου

Θεσμική προστασία στην Ελλάδα

Σύνταγμα της Ελλάδας, Άρθρο 24

«Η προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος αποτελεί υποχρέωση του Κράτους και δικαίωμα του καθενός. Για τη διαφύλαξή του το Κράτος έχει υποχρέωση να παίρνει ιδιαίτερα προληπτικά ή κατασταλτικά μέτρα στο πλαίσιο της αρχής της αειφορίας.... »

Νομικό πλαίσιο

- Π.Δ. 67/81 περί προστασίας της αυτοφυούς χλωρίδος και άγριας πανίδος και καθορισμού διαδικασίας συντονισμού και ελέγχου της ερεύνης επ' αυτών
- Νόμος 1650/1986 για την προστασία του περιβάλλοντος
 - Προστασία της φύσης και του τοπίου
 - Περιβαλλοντική αδειοδότηση
 - Κυρώσεις και Αστική Ευθύνη

Νομικό πλαίσιο

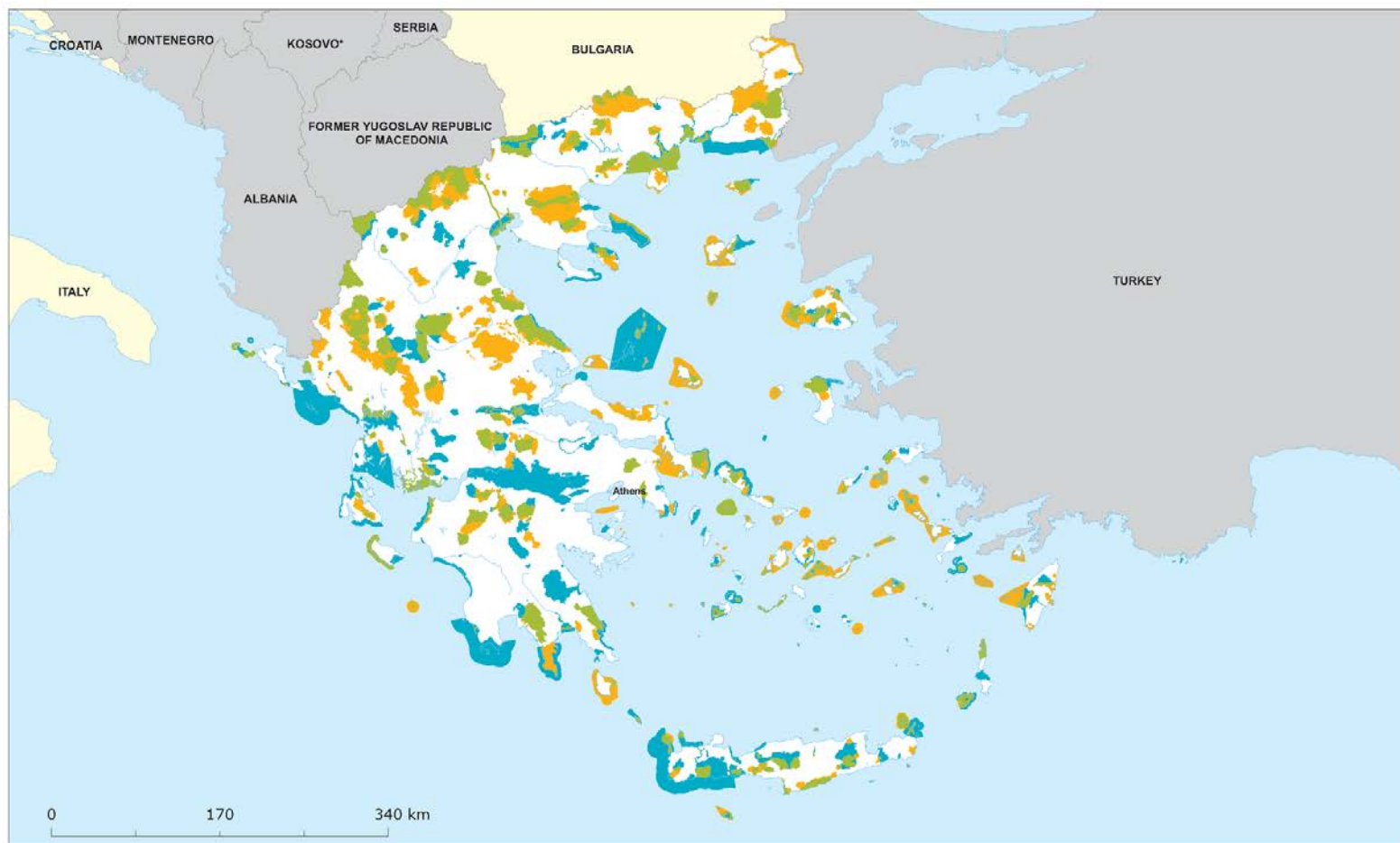
- Π.Δ. 67/81 περί προστασίας της αυτοφυούς χλωρίδος και άγριας πανίδος και καθορισμού διαδικασίας συντονισμού και ελέγχου της ερεύνης επ' αυτών
- Νόμος 1650/1986 για την προστασία του περιβάλλοντος
- Νόμος 3937/2011 για τη διατήρηση της βιοποικιλότητας
 - Σύστημα προστατευόμενων περιοχών και κατηγορίες
 - Διατήρηση ειδών πανίδας και χλωρίδας
 - Διατήρηση των οικοσυστημάτων και πρόληψη της υποβάθμισης
 - Επιστημονική έρευνα, κοινωνική ενημέρωση και συμμετοχή
 - Ευθύνη για την προστασία της βιοποικιλότητας

Νομικό πλαίσιο

- Π.Δ. 67/81 περί προστασίας της αυτοφυούς χλώριδος και άγριας πανίδος και καθορισμού διαδικασίας συντονισμού και ελέγχου της ερεύνης επ' αυτών
- Νόμος 1650/1986 για την προστασία του περιβάλλοντος
- Νόμος 3937/2011 για τη διατήρηση της βιοποικιλότητας
- Νόμος 4519/2018 για τους φορείς διαχείρισης προστατευόμενων περιοχών

Προστασία της βιοποικιλότητας στην Ελλάδα

- Κύρωση διεθνών και περιφερειακών συμβάσεων
- Ενσωμάτωση οδηγιών για τη φύση και γενικότερα για την προστασία του περιβάλλοντος

Natura 2000 – Birds and Habitats Directives Greece

Site type

- Birds Directive sites (SPA)
- Habitats Directive sites (pSCI, SCI, SAC)
- Sites – or parts of sites – proposed or designated under both Directives

European Environment Agency

SOURCE :
- NATURA 2000 - DG ENV, compiled from databases from the Member States.
- © EuroGeographics - eurogeographics
- Settlements - IGN, IGN
Validity of NATURA 2000 data for Greece: National dataset situation End 2017.
Projection: Lambert Azimuthal Equal Area.

446 περιοχές Natura 2000: 265 ΤΚΣ/ ΕΖΔ - 207 ΖΕΠ
~27.3% της χέρσου & 19~% της θαλάσσιας έκτασης της Ελλάδας

Προστασία της βιοποικιλότητας στην Ελλάδα

- Δασική νομοθεσία
- Νομοθεσία για τα ύδατα / νερά
- Νομοθεσία για το θαλάσσιο περιβάλλον
- Νομοθεσία για τον αιγιαλό
- Νομοθεσία για τη χωροταξία
- Νομοθεσία για την περιβαλλοντική αδειοδότηση
- ...

Προστασία της βιοποικιλότητας στην Ελλάδα

- Εθνική Στρατηγική για τη Βιοποικιλότητα
- Εθνική Στρατηγική για τα Δασοπονία
- Εθνική Στρατηγική για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή
- ...

Επιτροπή Φύση 2000

- Κεντρικό επιστημονικό γνωμοδοτικό όργανο του Κράτους για τον συντονισμό, την παρακολούθηση και αξιολόγηση των πολιτικών και μέτρων προστασίας της ελληνικής βιοποικιλότητας.
- Η λειτουργία της αποτελεί ευθύνη και υποχρέωση του εκάστοτε Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας

- Αρμοδιότητες
 - έλεγχος τήρησης και αποτελεσματικής εφαρμογής των διατάξεων της Οδηγίας για τους οικοτόπους, συνολικά των περιοχών Natura 2000 αλλά και πέρα από αυτές
 - Εθνική Επιτροπή Προστατευομένων Περιοχών
- Σύνθεση
 - ειδικοί επιστήμονες, και εκπρόσωποι υπουργείων και περιβαλλοντικών μη-κυβερνητικών οργανώσεων
- Το έργο:
 - Εισηγήσεις - Γνωμοδοτήσεις – Πορίσματα
 - <http://www.ypeka.gr/Default.aspx?tabid=764>

Σας ευχαριστώ
πολύ!